

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 241

Czerwiec 2020 r.

Baldassi i Inni p. Francji – skargi nr 15271/16, 15280/16, 15282/16 et al.

Wyrok z 11.06.2020 r. [Piąta Sekcja]

Art. 10

Art. 10 ust. 1

Wolność wyrażania opinii

Akcja protestacyjna na rzecz bojkotu produktów z Izraela uznana za przestępstwo dyskryminacyjne bez odpowiedniego i wystarczającego uzasadnienia: *naruszenie*

Art. 7

Art. 7 ust. 1

Nullum crimen sine lege

Istnienie w orzecznictwie precedensu sprawiającego, że skazanie było przewidywalne: *brak naruszenia*

Fakty – Skarżący byli członkami lokalnej grupy wspierającej sprawę palestyńską w ramach międzynarodowej kampanii „Bojkot, wycofywanie inwestycji i sankcje” (BDS), wszczętej w 2005 r. przez organizacje pozarządowe w reakcji na opinię Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Za wzywanie konsumentów w hipermarkecie, by nie kupowali produktów z Izraela, skarżący byli ścigani na podstawie przepisu ustawy o wolności prasy zakazującego wzywania do dyskryminacji przeciwko grupie osób m.in. na podstawie pochodzenia lub przynależności do określonego narodu. Skarżący zostali uniewinnieni przez sąd pierwszej instancji na tej podstawie, że przepis, na którym opierało się oskarżenie, nie miał zastosowania do faktów sprawy. Jednakże w wyniku apelacji skarżącym została wymierzona kara grzywny w zawieszeniu w wysokości jednego tysiąca euro i zostali zobowiązani do zapłaty odszkodowania na rzecz stowarzyszeń występujących w charakterze stron cywilnych.

Prawo –

Art. 7: Nie budzi wątpliwości, że przepis przedmiotowej ustawy nie odnosił się wyraźnie do wzywania do dyskryminacji gospodarczej, która była objęta innym przepisem zastosowanego artykułu, a który wskazywał jedynie na dyskryminację z uwagi na płeć, orientację seksualną lub niepełnosprawność, a nie z uwagi na przesłanki pochodzenia lub przynależności do określonego narodu.

Jednakże w świetle stanu orzecznictwa w danym czasie skarżący powinni byli wiedzieć, że mogą zostać skazani za wzywanie do bojkotu produktów importowanych z Izraela, gdyż Sąd Kasacyjny skazał już skarżącego za podobne czyny w sprawie *Willem*.

Rozstrzygnięcie: brak naruszenia (sześcioma głosami do jednego)

Art. 10: W świetle powyższego rozstrzygnięcia dotyczącego art. 7 Konwencji ingerencja była rzeczywiście „przewidziana przez ustawę”. Z uzasadnienia wyroków wydanych wobec skarżących wynikało, że skazanie ich miało na celu ochronę prawa dostępu do rynku producentów lub dostawców produktów z Izraela, skazanie stanowiło zatem środek ochrony „praw osób trzecich”, a cel ten jest uznany za uprawniony przez art. 10 ust. 2. Pozostawało sprawdzić, czy ingerencja była „niezbędna w społeczeństwie demokratycznym” w świetle zasad wyrażonych w sprawie *Perinçek p. Szwajcarii* [WI] (nr 27510/08, 15 października 2015 r., [Nota informacyjna nr 189](#)).

Rozważania na temat wezwania do bojkotu – Bojkot jest przede wszystkim środkiem wyrażania protestu. Zatem wezwanie do bojkotu, które ma na celu zakomunikowanie opinii o charakterze protestu z jednoczesnym wezwaniem do określonych działań protestacyjnych, jest co do zasady objęte ochroną określoną w art. 10 Konwencji.

Wezwanie do bojkotu stanowi jednak bardzo szczególny sposób wykonywania wolności wyrażania opinii przez to, że łączy wyrażenie opinii o charakterze protestu z wezwaniem do odmiennego traktowania, w zależności od okoliczności może więc stanowić nawoływanie do dyskryminacji innych osób.

Nawoływanie do dyskryminacji jest formą nawoływania do nietolerancji, które – łącznie z nawoływaniem do przemocy i nienawiści – stanowi jedną z granic, których nigdy nie należy przekraczać przy korzystaniu z wolności wyrażania opinii. Niemniej jednak nawoływanie do odmiennego traktowania niekoniecznie jest tym samym, co nawoływanie do dyskryminacji.

Wyrok w sprawie Willem p. Francji – Stwierdzenie Trybunału zawarte w tej sprawie (nr 10883/05, 16 lipca 2009 r., [Nota informacyjna nr 121](#)) oparte było głównie na następujących czynnikach: fakcie, że ogłaszając decyzję o zwróceniu się do służb miejskich zapewniających usługi cateringowe o bojkotowanie produktów z Izraela, Pan Willem działał w charakterze burmistrza i wykorzystując uprawnienia burmistrza bez uwzględnienia ciężących na nim jednocześnie obowiązków neutralności i dyskrecji; a także fakcie, że dokonał tego ogłoszenia bez wcześniejszej debaty lub głosowania w radzie miejskiej, co oznaczało, że nie mógł twierdzić, iż zachęcał do swobodnej dyskusji na temat dotyczący interesu publicznego.

Obecna sprawa – Obecna sprawa różni się tym, że skarżący byli zwykłymi obywatelami, których nie ograniczały obowiązki i odpowiedzialność wynikająca z mandatu burmistrza i których wpływ na konsumentów nie da się porównać z wpływem, jaki miał burmistrz na podległe mu służby miejskie. Ponadto powodem, dla którego skarżący wezwali do bojkotu, co doprowadziło do postępowania karnego zaskarżonego do Trybunału, była chęć spowodowania lub pobudzenia debaty wśród klientów hipermarketu.

Ponadto skarżący nie zostali skazani za wygłaszanie rasistowskich lub antysemickich komentarzy ani za podżeganie do nienawiści lub przemocy, ani też za stosowanie

przemocy lub spowodowanie szkody. Hipermarket nie ubiegał się też o odszkodowanie przed sądami krajowymi.

Trybunał nie chce podważać wykładni prawa, na którym oparto skazanie skarżących. Niemniej jednak prawo francuskie, zgodnie z jego wykładnią i sposobem zastosowania w obecnej sprawie, zakazywało jakiegokolwiek wzywania do bojkotu produktów z uwagi na ich pochodzenie geograficzne – niezależnie od treści, podstaw i okoliczności takiego wezwania.

Skazując skarżących, sądy krajowe w rzeczywistości nie przeprowadziły analizy działań i wypowiedzi podlegających ściganiu w świetle tych czynników, ale – ujmując sprawę szerzej – uznały, że wezwanie do bojkotu stanowiło nawoływanie do dyskryminacji i „nie było w żaden sposób objęte prawem do wolności wyrażania opinii”. Innymi słowy, sądy nie ustaliły, czy skazanie skarżących za wzywanie do bojkotu produktów z Izraela było niezbędne w społeczeństwie demokratycznym do osiągnięcia uprawnionego celu, jaki realizowało.

Niemniej jednak sądy miały obowiązek podania szczegółowego uzasadnienia swojego rozstrzygnięcia w tej sprawie. Po pierwsze, działania i wypowiedzi przypisywane skarżącym odnosiły się do tematu dotyczącego interesu publicznego (przestrzegania przez państwo Izrael prawa międzynarodowego publicznego oraz sytuacji praw człowieka na okupowanych terytoriach palestyńskich) i stanowiły część współczesnej debaty prowadzonej zarówno we Francji, jak i wśród całej społeczności międzynarodowej.

Po drugie, przedmiotowe działania i wypowiedzi wchodziły w zakres wypowiedzi politycznych lub zaangażowanych. Wypowiedź o charakterze politycznym ma być kontrowersyjna, co wynika z jej natury, i, jako taka, często bywa zjadliwa. Nie osłabia to interesu publicznego, jakiego ta wypowiedź dotyczy, pod warunkiem, że nie przekracza ona granicy i nie staje się nawoływaniem do przemocy, nienawiści lub nietolerancji. Tej granicy nie należy przekraczać i takie było również stanowisko w temacie wzywania do bojkotu przyjęte przez Specjalnego Sprawozdawcę ds. wolności religii i wyznania w jego raporcie dla członków Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych z 2019 r.

Skazanie skarżących nie było zatem oparte na odpowiednich podstawach, które byłyby wystarczające do wykazania, że sąd krajowy zastosował zasady zbieżne z zasadami wyrażonymi w art. 10 i że przeprowadził odpowiednią oceną faktów.

Rozstrzygnięcie: naruszenie (jednogłośnie).

Art. 41: 380 EUR tytułem szkody majątkowej oraz 7000 EUR tytułem szkody niemajątkowej zasądzone na rzecz każdego ze skarżących.